

Sabel Der Zwارة Cavalerie Jaar 11

Inleiding

In het bestand van het RMA zijn zeker 232 sabels der Zwارة Cavalerie. Het valt bij het bestuderen daarvan op dat een behoorlijk deel daarvan (50x) bestaat uit een Frans model dat hier al gedragen is in de tijd van het Koninkrijk Holland (1806-1810). Zowel in de tijd van het Koninkrijk Holland als ook in de begintijd van het Koninkrijk der Nederlanden stond deze sabel bekend als Sabel der Zwارة Cavalerie van het Jaar 11, ook wel genoemd M.1807 No.2. Kennelijk is dus een aantal van deze sabels na het verdrijven van de Fransen in 1813 in de Nederlandse arsenalen achtergebleven. Dat roept onmiddellijk de vraag op of deze sabels bij het

Afb. 2

begin van het Koninkrijk der Nederlanden in de bewapening zijn opgenomen. Dat ze in het bestand van het RMA tussen de sabels Zwارة Cavalerie No.3 (1814) zijn geraakt zou in die richting kunnen wijzen. In elk geval zijn ze samen met de Nederlandse sabels eind negentiende eeuw vanuit een landmachtarsenaal naar het RMA gebracht.

Des te opmerkelijker is het dat in de Nederlandse literatuur en archieven met geen woord wordt gerept over het eventueel ingevoerd zijn van de Franse sabel bij het begin van het Koninkrijk der Nederlanden. Nu lijkt het Nederlandse model, dat in 1814 werd vastgesteld, sterk op het Franse model, maar de belangrijke schrijvers uit de begintijd van het Koninkrijk der Nederlanden (Teupken, Geisweit, Westerborg) noemen de Nederlandse sabel consequent "Nieuw vastgesteld Model", of "Sabel der Zwارة Cavalerie No.3", wijzen allemaal op de overeenkomsten met het Franse model, maar onderscheiden zeer nadrukkelijk de Franse en de Nederlandse variant van elkaar.

Denkbaar zou zijn dat het ingevoerd zijn van het Franse model zo vanzelfsprekend was dat het niet genoemd werd. Maar dan zou in de officiële Instructie-Inventaris in 1843, waarin alle onderdelen van de in gebruik zijnde wapens, tot en met het laatste schroefje, werden beschreven, zeker melding worden gemaakt van de messing greepring die wel op de Franse maar niet op de Nederlandse sabel zit: nee dus.

Ook in de woordelijke beschrijving van de in 1814 ingevoerde Nederlandse sabel werd genoemd dat de schedetrichter met twee schroefjes werd vastgezet, terwijl de Franse sabel één trechterschroef heeft.

Dus niet onlogisch dat Puype, in zijn artikel over de bewapening van het Nederlandse leger ten tijde van de Tiendaagse Veldtocht, ook op de oorsprong van de Nederlandse sabel wijst, maar niet noemt dat ook de Franse sabel in de bewap-

ening opgenomen zou zijn.

Het feit dat geen van de Franse sabels in het RMA een Nederlandse troepenstempel heeft, zegt ook niet alles: ook sabels van het Nederlandse model hebben niet altijd een troepenstempel. Ook is geen enkele Franse sabel voorzien van een later, Nederlands, afkeurings-controle-stempel, terwijl veel Nederlandse sabels daar wel van zijn voorzien (zie mijn nog volgende artikel over de Sabel der Zwارة Cavalerie No.3).

Maar het voorkomen in redelijk groot aantal in het RMA is toch niet de enige aanwijzing voor het ingevoerd geweest zijn van de Franse sabel. Ik ga daarvoor naar België. In een artikel van Piron over de Belgische kurassierssabels: "bij de oprichting van de Belgische kurassiers (G. Hof: 24-10-1830) waren er 2 types sabels in gebruik. Het origineel, het model Jaar XI (...). Het gekopieerde Nederlandse model bekend als Zwارة Cavalerie No.3 en in gebruik genomen 1814".

Er waren in België kennelijk zoveel sabels van het Franse model dat bij Belgisch Koninklijk besluit (Arrête royal 20-11-1830) de Sabel Zwارة Cavalerie An XI naar de Kurassiers ging en dat dat model in 1852 een face-lift kreeg.

Niet alleen in het Koninkrijk Holland en het Koninkrijk der Nederlanden werd het model gevoerd: in Pruisen werd het als "Preussischer Kürassier-Degen M.1817 (Franz.Form)" gevoerd vanaf 1814 en ook in Beieren waren 2 Kurassiersregementen met de Franse sabel uitgerust.

Het is trouwens ook niet logisch dat op de momenten van grote spanning (en verhoogde behoefte aan wapens) zoals 1815 en 1831 de Franse wapens wel in depot zouden zijn maar niet uitgereikt.

Gebruik

Tijdens het Koninkrijk Holland werd deze sabel gedragen door het 2e Regiment Cavalerie (later: Kurassiers). Ik ga er van uit dat bij de inlijving in 1810 bij Frankrijk het wapen vooral werd gedragen in het 14e Regiment Kurassiers

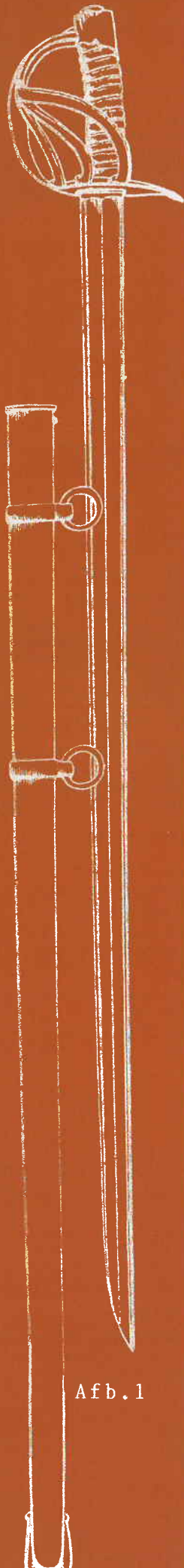
Vorm der sabel

Zie afbeelding 1

In 1802 (An XI) bracht generaal Gassendi (Chef de la Division de l'Artillerie au Ministère de la Guerre) wijzigingen aan bij de sabel die in An IX (1801) was ontwikkeld. Daarom wordt de sabel, ook in dit artikel, Model An XI genoemd. Maar het voorschrift Règlement des Armes Portatives in van de 1e Vendémiaire An XIII, zodat de onderhavige sabel ook wel (bijvoorbeeld door Pétard) M. An XIII wordt genoemd. Deze sabel maakte alle veldtochten mee van het Empire.

De verschillen tussen de Hollandse Jaar 11 sabel en de latere Sabel der Zwارة Cavalerie No.3:

- de greepkap (zie afb.2)
- de wikkeling der greep (zie afb.2)
- het leer der Frans-Hollandse sabel is bezaan-leer (schapenleer), bij de Nederlandse sabel is de greep bekleed met paardenleer
- de al of niet olijf-vormige projectie op de greepkap
- de schede van de Frans-Hollandse sabel heeft 1 trechterschroef terwijl de Nederlandse sabel bijna altijd 2 trechterschroeven heeft
- de Franse sabel is aanzienlijk zwaarder. Enkele metingen:

Afb. 1

a.

b.

c.

d.

e.

f.

g.

Afb. 3 Franse stempels:

- a.: N. Cherrer, inspecteur te Klingenthal van juni 1807 tot december 1808
- b.: J.J. Mouton, controleur der 1e klasse te Klingenthal van 1806 tot februari 1809
- c.: C. Marion, inspecteur te Klingenthal december 1808 tot juni 1811
- d.: J.J. Mouton, controleur 1e klasse te Klingenthal juli 1798 tot februari 1809
- e.: J.G. Bick, controleur 1e klasse te Klingenthal februari 1809 tot augustus 1824
- f.: S.F. Beaumaretz, inspecteur te Klingenthal september 1803 tot juni 1807
- g.: Jacqueson, directeur te Versailles februari 1812 tot juli 1813

Afb.4

Afb.5

Afb.6

Afb.1 Sabel der Zware Cavalerie An11 (uit Ariès)
Afb.2 Links de Nederlandse, rechts de Frans-Hollandse sabel

Afb.4 Klingstempels der Frans-Hollandse sabels
Afb.5 Schedestempels der Frans-Hollandse sabels
Afb.6 Stempels op Frans-Hollandse remont sabels

gewicht Franse schede: 1,88 kg, 1,54 kg, 1,42 kg, , 1,52 kg, 1,42 kg, 1,68 kg
gewicht Nederlandse schede: 0,94 kg, , 0,80 kg,
gewicht gehele Franse sabel met schede 3,18 kg
gewicht gehele Nederlandse sabel met schede 2,34 kg, dat overeenkomt met de voorschriften, waar 2,350 kg werd genoemd

Terwijl we hier toch echt te maken hebben met een sabel met rechte kling, spreekt de Franse expert Boutet van een zeer kleine kromming ("très légère flèche")

Productie en controles

Op basis van een analyse van de diverse controleurstempelingen kunnen we aannemen dat er 3 soorten sabels van dit model in de Nederlandse bewapening zijn gekomen:

-de voor het Koninkrijk Holland in 1807 aangemaakte sabels. Het "signalement" van deze sabels: op de rug der kling: MANUFACTURE IMPÉRIALE DU KLINGENTHAL COULAUX FRÈRES. Op het sterk der kling de stempels zoals afgebeeld in afb.3.a en 3.b (zie afb. 4). Op de sleepplaat der schede stempels 3.d en 3.f (zie afb.5). De broers Julien en Jacques (genaamd "de oudere") waren de zogenaamde "entrepreneurs" van de Klingenthal fabriek.

-een kleine partij die als remont gediend zal hebben tijdens het Koninkrijk Holland. Deze dragen stempels zoals afb. 3.c en 3.e (zie afb. 6), maar dezelfde ruginscriptie

-een paar (2 á 3) sabels stammen uit de tijd van de inlijving bij Frankrijk. Op de klingrug dragen deze de inscriptie MANUFACTURE IMPERIALE DU KLINGENTHAL MAI 1811. De sabels hebben een gevest met daarop VERSAILLES en als controlemerk afb.3g. De greepving van de Versailles-sabels is rond in vergelijking met de Klingenthal gevesten. Deze, in de bewapening van het Koninkrijk der Nederlanden gekomen sabels zullen niet te onderscheiden zijn van Franse sabels. De

sabels aangemaakt voor de Franse staat in die tijd moesten met jaar en maand van aanmaak gemerkt worden, wat voor andere commerciële producten van Klingenthal niet vereist was.

De wijze waarop de sabels in de Nederlandse bewapening zijn gekomen zal ongetwijfeld zo zijn dat in het Franse leger gediend hebbende Nederlandse militairen bij het uiteenvallen van het Empire in 1813 de sabels meegeenomen hebben en bij het oprichten van de Nederlandse cavalerie in 1813 deze wapens weer gedragen hebben.

Geraadpleegde literatuur

- C. Ariès, Armes Blanches Militaires Françaises, 2e fascicule 1966
- J. Binck, A Brief History of Klingenthal Swords Manufacturing (internetsite)
- M. Bottet, Monographies de l'arme Blanche (...), Parijs 1959
- Instructie-Inventaris voor de Artillerie der Landmacht, Editie 1843
- L. Leconte, Les Armes Portatives des Troupes Belges, Bruxelles 1910
- M. Pétard, Des Sabres et des Épées, Nantes 1999
- F. Piron, De Kurassiers en hun sabels, Militaria Belgica ,1999-2000
- J.P. Puype, De draagbare wapens van de Nederlandse Armee tijdens de Tiendaagse Veldtocht van 1831, Armamentaria 16, 1981
- R.D. (Commandant) Stiot, La Manufacture de Klingenthal 1730-1836-1962, in: Carnet de la Sabretache, Nouvelle série No.23 3e trimestere 1974